

Recensie Friesch Dagblad

Recensie Jaap Krol, in het Friesch Dagblad 21 december 2013

Achter de kloostermuren

Als de ik-figuur, een Friese schrijfster, zich op de eerste bladzijde van *Kompleten* naar het station van Heerenveen laat brengen, door haar enigszins vermoeide echtgenoot Jens, om af te reizen naar een vrouwenklooster in Zeeland, weet ze nog niet dat dit tijdelijke afscheid de voorbode zal zijn van het eeuwige. Acht weken later zal ze opschrijven hoe hun beider leven veranderde. De strofe-achtige zinnen lopen als een zwarte draad door de roman.

Rogatus Hoogma

‘Wie mag ik binnenlaten’, zegt een stem, als de schrijfster aanbelt bij het klooster. De acht dagen die ze in retraite gaat, zijn bedoeld om in alle rust de brieven van pater Rogatus Hoogma te bestuderen. De Bolswarder Rogatus ging kort na zijn priesterwijding in de dertiger jaren naar Brazilië, om daar in een melaatsenkolonie in de buurt van Belo Horizonte zijn missiewerk te doen. De talloze brieven die hij naar zijn familie stuurt, gaan vooral over de wonderlijke genezing door overlopende flessen miswijn, en de Mariaverschijningen aan de jonge Maria Catarina, waar de pater mee geconfronteerd wordt. Het maakt dat hij in een spagaat terecht komt, want hoe moet hij deze vormen van volksdevotie duiden en, niet minder belangrijk, hoe moet hij hierover rapporteren aan de bisschop, ofwel de officiële kerk? Die acht dagen – het getal acht komt steeds terug en krijgt een bijna symbolische functie – zijn ook bedoeld om het kloosterleven van binnenuit mee te maken. De schrijfster houdt van de dynamiek van rituelen: ‘Dat is de reden dat wij twee jaar geleden de overstap hebben gemaakt. Het protestantisme is mij teveel verstand en te weinig lijf en gevoel. Teveel openbaring en te weinig ervaring. Ik beleef er onvoldoende die andere tijdsdimensie.’

Later schrijft zij dat ze een volger is van het zogenaamde lemniscatisch denken, een denkwijze die een zichzelf herhalende dynamiek ontdekt in ieder bewust geleefd moment. ‘Lemniscatisch denken is cyclisch, volgens de eeuwige omgang van de tijd. Daar houd ik van, gewoon omdat het betekenisvoller is dan leven van a. naar b. Een horizontale 8 dus.

Religiositeit

Het verblijf in het klooster betekent dat de schrijfster kennismakt met de andere gasten. Totale vreemden dus, een ieder met hun eigen, vaak interessante levensverhaal. Ze moet ook elke dag vroeg opstaan om de Metten en andere orden van dienst bij te wonen. Dat valt niet altijd mee, want ze is gewend om tegen haar man aan te liggen en ontwaakt vaak in foetushouding op het laminaat.

Een van de gasten is de zogenaamde ‘broodblokjevrouw’, een psychiatrisch patiënte, die als gast wordt ‘gedoogd’. In feite wijst zij de schrijfster op de noodzaak van handelen en het beoefenen van goede werken voor andere, zwakkere mensen. Maar tegenover deze praktische noodzaak of morele druk staan wonderlijke genezingen van bijvoorbeeld kloosterzuster Augusta, die na een bezoek aan India geneest van longkanker, naar eigen zeggen omdat ‘een stem’ haar zei dat alles goed zou komen. De schrijfster beleeft haar religiositeit dus in alle facetten, waarbij sterke verhalen evenwijdig lopen met het verlangen naar ritueel en bezinning. Het klooster heeft de functie die hedendaagse kloosters nu eenmaal vervullen: het trekt verhalen uit stervelingen en leidt tot contemplatie en een min of meer oorspronkelijke manier van denken. Gelukkig blijft de schrijfster een mens en schrijft ze ook over de (klassieke) inzinking op de zevende dag. Ze mist Jens, huis en haard, en de veilige

buitenwereld wacht op haar.

Eenmaal thuis wacht echter het noodlot, want de vermoeidheid van Jens blijkt het effect te zijn van een kwaadaardige tumor. In heldere melancholieke taal worden de gevolgen van de ongeneeslijke ziekte gedetermineerd, zoals het slechtnieuwsgesprek met de arts, een bezoek van de kleinkinderen, bespiegelingen over het hiernamaals, en die stap in bed, om nog één keer tegen Jens aan te liggen.

Marga Claus laat de autobiografische roman *Kompleten* op boeiende manier balanceren tussen volksdevotie en hoop, nieuwsgierigheid en bezinning, en de ongrijpbare wreedheid van een ziekte. Vooral dat laatste maakt indruk. De eenvoudige constatering dat de dood op komst is, wordt uitgewerkt in aangrijpende, puntgave zinnen. Van pater Rogato Hoogma krijg ik als lezer niet veel mee: zijn brieven blijven als historische feiten flets, omdat Claus niet doet aan interpreteren. Maar misschien hoeft dat ook niet. Claus beleeft haar religiositeit op eerlijke wijze en laat wonderen spreken en mensen spreken. Ze laat de dood geduldig komen, alsof hij aanbelt en binnengelaten wordt.